

Luet juuri 50. Impaktia

impakti

1/2025

***Teema-artikkeli:
EU:n ennallistamisasetus***

***Seija Rantakallio:
YVA tarvitsee kalibrointia***

Tässä lehdessä

Pääkirjoitus, Seija Rantakallio

YVA tarvitsee kalibrointia

2

YVA-raati 21.11.2024

Merkittävät vaikutukset takaisin – miten uudistamme YVAa?

3

Teema-artikkeli

EU:n ennallistamisasetus – myös petopenkkoja ja kaupunkivihreää

6

YVA työllistää -juttusarja

"Hymyilet aivan liikaa" – yhteysviranomaisenkin on oma persoonansa, ja se saa näkyä

Haastattelussa Annukka Engström Uudenmaan ELYstä

10

Yhdistyksen lausuntoja

Uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyt

12

AJANKOHTAISTA

**Valtakunnallinen YVA-päivä
on pian taas täällä!**

Tervetuloa YVA-päivään 26.3.2025
Pasilan Haaga-Helian tiloihin.
Ilmoittautuminen on käynnissä
12.3.2025 saakka.

Tutustu ohjelmaan ja ilmoittaudu:
yvary.fi/yva-paivat

Raine Piirainen
kuviasuomesta.fi

YVA-päivä on varma kevään merkki!

YVA-päivä 26.3.2025

YVA tarvitsee kalibrointia

Ympäristöministeriö on käynyt syksystä 2023 alkaen keskustelua YVAN nykytilasta hankkeesta vastaavien, konsulttien, yhteysviranomaisten, lupaviranomaisten ja muiden sidosryhmien kanssa. Työ on tehty osana lainsäädännön ja sen toimeenpanon valmistelua. Arviointiselostusten laajuuden kasvaminen ja YVA-menettelyssä vaadittavien tietojen tarkkuuden lisääntyminen viimeisten 10 vuoden aikana, etenkin viime vuosina, on noussut vahvasti esiin. Samasta asiasta keskusteltiin taannoin myös YVA ry:n webinaarissa. Vaikka voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa, tai vuoden 2017 YVA-lain uudistus pikemminkin edellyttää, arvioinnin kohdentamisen merkittäviin ympäristövaikutuksiin, näyttää palautteen perusteella siltä, ettei lakimuutos ole käytännössä juurikaan vaikuttanut YVA-selostusten sisältöä rajaa-vasti. Asiakirjojen liika laajuus ja kohdentamattomuus palvelee huonosti myös YVA-lain tavoitetta lisätä kaikkien tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Ympäristöministeriön teettämän selvityksen mukaan selostusten laajuuden kasvu on totta myös empiirisen aineiston perusteella¹. Vaikka osa kasvusta on perusteltua hankkeiden koosta, vaiku-

tusalueiden laajentumisesta ja ympäristövaikutustiedon lisääntymisestä johtuen, ei YVAN vaatimustaso taida kaikilta osin olla kohdallaan. Selvitys nimittäin osoitti myös, että arviointiselostuksissa painottuvat tarpeettoman laajasti vähäisiksi arvioitujen ympäristövaikutusten kuvaukset. Arviointiohjelmat ovat yleisesti ottaen melko kohdentumattomia tai varmuuden vuoksi laajoja, jotta hankkeen YVA varmasti etenisi sujuvasti. Yhteysviranomaiset puolestaan eivät juurikaan rajaa pois ehdotettuja selvityksiä, vaan pyytävät täydentäviä vaikutusarviointeja varmistamaan perusteltua päätelmää. Aineisto osoitti lisäksi, että kaivoshankkeiden lisäksi nimenomaan tuulivoimahankkeiden YVA-selostukset olivat kaikkein laajimpia.

YVA-menettelyn suurin kehittämistarve näyttää kohdistuvan arviointiohjelmavaiheeseen ja ennakkolliseen ohjaukseen. Ympäristöministeriö on käynnistänyt YVAN kehittämisen hankkeen, jossa pureudutaan havaittuihin haasteisiin ja niiden syihin laajemminkin. Tänä keväänä laaditaan uudenlaisia toimintamalleja ja tulevana syksynä on koulutuksen vuoro. Koulutusta järjestetään yhteysviranomaisille ja uudenlaisen tekemisen malleja on tarkoitus käydä läpi myös konsulttien, hankkeesta vastaavien sekä lausuntoja ja mielipiteitä antavien tahojen kanssa. Uudet toimintatavat otetaan käyttöön viimeistään ensi vuoden alussa, kun ympäristöhallinnon on tarkoitus kääntyä uuteen asentoon. Jos eduskunta niin säätää, yhteysviranomaisen löytää 1.1.2026 lähtien valtakunnallisesta Lupa- ja valvontavirastosta (LVV) ja YVAN kehittämistä tehdäänkin yhdessä virastovalmistelun kanssa. Viraston asiakkaiden sopii siis odottaa yhdenmukaisempaa palvelua eri puolilla maata, mikä asettaa ison kehittymisharppausvaateen uudelle virastolle.

YVA tarvitsee kalibrointia ja hyvään lopputulokseen tarvitaan mukaan kaikki YVAN toimijat. Sanotaan, että suuret laivat kääntyvät hitaasti. Aikaa voi siis mennä hetki, mutta toivottavasti YVA on riittävän sutjakka pystyäkseen muuttamaan kurssia. Tervetuloa talkoisiin!

Seija Rantakallio, ympäristöneuvos

¹ Ismo Pölösen ja Heikki Salosen tekemä selvitys ympäristöministeriölle julkaistaan keväällä 2025.

Merkittävät vaikutukset takaisin – miten uudistamme YVAa?

Kirjoittaja: Titta Makkonen. Ympäristöasiantuntija, FCG Oy. Impaktin toimitus.

Artikkeli on kirjoitettu YVA ry:n 21.11.2024 järjestämän webinaarin ja paneelikeskustelu YVA-raadin pohjalta. YVA-raati on webinaarisarja, jossa YVA-maailmaa puhuttavia kysymyksiä käsitellään napakassa paneelikeskustelussa. Tässä webinaarissa oli noin 60 osallistujaa. Artikkelin kirjoittamisessa on hyödynnetty tekoälyä.

Marraskuun lopun YVA-webinaarin aiheena oli ympäristövaikutusten arvioinnin uudistaminen sisällön näkökulmasta, erityisesti merkittävien vaikutusten esiin nostaminen. Webinaarin panelisteina toimivat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ylitarkastaja ja YVA-päällikkö Minna Takalo, WSP:n kaivospalvelutiimin johtava asiantuntija Janna Riikonen, Sitowisen kaupunkisuunnitteluosaston vetäjä ja johtava konsultti Timo Huhtinen ja wpd Suomen varatoimitusjohtaja ja hankekehitysjohtaja Mattias Järvinen. Keskustelua veti YVA ry:n puheenjohtaja ja Fingridin vanhempi asiantuntija Marja Nuottajärvi.

Panelistien teesit YVA-menettelyn parantamiseksi

Takalo korosti viranomaisen ennako-ohjauksen merkitystä ja hankkeen vaikutusmekanismien kokonaisvaltaista tunnistamista koko hankkeen vaikutusalueella. Lisäksi hän ehdotti, että YVA:n tarkkuustaso voitaisiin kalibroida alkuvaiheessa kaikkien YVAn osapuolten kesken.

Riikonen komppasi Takaloa ehdottamalla panostamista ohjelmavaiheeseen, jossa merkittävät vaikutukset voitaisiin todeta ja sidosryhmät saisivat lausua niistä. Tuleva vaikutusarviointi keskittyisi näihin vaikutustyyppeihin. Riikonen ehdotti myös laajan kyselytutkimuksen tekemistä olemassa olevien tuulivoimaloiden ympäristön asukkailla, jonka tuloksia voitaisiin hyödyntää vaikutusten arvioinnissa. Maailmalla tehdyistä vaikutusarvioinneista voisi hakea vertailukohtia suomalaisen YVAan, ja ministeriötason ohjaus tai uusien arviointityökalujen käyttöönotto olisivat myös tervetulleita.

Riikonen totesi lisäksi, että YVA-menettelyssä on asennekysymyksiä, joissa kaikki osapuolet pelaavat varman päälle. Konsultit eivät uskalla ehdottaa tarpeettomien selvitysten poisjättämistä, koska pelkäävät viranomaisten vaatimuksia. Hanketoimijat taas eivät uskalla ehdottaa selvitysten poisjättämistä, koska hankkeet voivat viivästyä. Tämä varman päälle pelaamisen kierre tulisi katkaista, ja siihen voisivat auttaa edellä mainitut työkalut.

Huhtinen korosti puheenvuorossaan, että YVA-selostuksen tulisi olla lukukelpoinen ja palvella sekä kansalaisia, päätöksentekijöitä että viranomaisia. Nykyiset selostukset ovat liian pitkiä ja vaikeaselkoisia, sen sijaan että ne keskittyisivät hankkeiden merkittäviin vaikutuksiin. Selvityksiä tulisi tehdä siltä osin, kun niillä on vaikutusta hankkeen vaikutusten arviointiin, ja vaikutuksiin liittyvä epävarmuus tulisi hyväksyä.

Järvinen totesi, että esimerkiksi tuulivoimahankkeissa kiire ja alan ylikuumeneminen ovat johtaneet huonolaatuisiin, pitkiin ja vaikeaselkoisiin YVA-teksteihin. Hän muistutti, että raporttien lyhentäminen ja terävöittäminen vaatii aikaa ja että konsulttien välinen yhteistyö voisi kenties auttaa tässä. Järvisen mukaan useiden toteutusvaihtoehtojen sisällyttäminen YVAan ei olisi aina tarpeen kaikissa hankkeissa, kuten pienissä tuulivoimahankkeissa. Kuitenkin kansalaisten ja muiden tahojen osallistaminen on olennaista hankesuunnittelussa, eikä vuorovaikutusta tule karsia.

Mitkä ei-merkittävät vaikutukset voisi jättää hyvin kevyelle käsittelylle tai jopa pudottaa kokonaan pois?

Ennakkoneuvottelu on avainasemassa ei-merkittävien vaikutusten haarukoinnissa. Neuvottelussa voitaisiin yhdessä todeta merkittävimmät vaikutustyyppit, ja sopia että arviointi keskittyy niihin. Samalla voitaisiin todeta, mitä ei-merkittäviä vaikutuksia ei käsitellä YVA-selostuksessa kenties ol-

Mitkä vaikutustyyppit voisivat jäädä vähemmälle huomiolle esim. tuulivoimahankkeen YVAssa? (sanapilvi, vastaa 1-2 sanalla)

62 vastausta

Kuva: Webinaarin yleisö sai osallistua keskusteluun kysymällä, mitkä vaikutustyyppit voisivat jäädä vähemmälle huomiolle esim. tuulivoimahankkeen YVAssa. Mitä suurempi fontti tekstillä, sitä useampi on vastannut saman sanan.

lenkaan tai mitkä asiat kannattaisi esittää mieluummin selostuksen liitteissä. Toki hankkeen selvitysten perusteella merkittäviä vaikutuksia voidaan vielä tarvittaessa pohtia uudelleen YVAN myöhemmissä vaiheissa. Ennakkoneuvottelut tulisi järjestää hankesuunnittelun suhteen riittävän ajoissa, ja neuvottelun osallistujilla tulisi olla käytössään riittävät ennakkotiedot, jotta neuvottelusta saadaan paras hyöty. Myös selkeän muistion kirjoittaminen neuvottelusta osallisille kannattaa.

Toisaalta ennakkoneuvottelussa ollaan herkästi muna-kana -ongelman äärellä. Jos selvityksiä tehdään ennen ennakkoneuvottelua, saatetaan sanoa, että neuvottelu on järjestetty liian myöhään. Esimerkiksi tuulivoimahankkeissa voimalapaikkojen suunnitelmat edellyttävät selvityksiä ja voimalapaikat ovat suunnittelun alkuvaiheessa lähtökohtaisesti hyvin alustavia. Jotta viranomainen voi ottaa hankkeeseen kantaa, on suunnitelmille kuitenkin oltava riittävän selkeät lähtötiedot ja perustelut. Panelistien keskustelun perusteella välittyi kuva, että hanketoimijoiden ja viranomaisten ajatukset ennakkoneuvottelun sopivasta ajankohdasta hieman vaihtelevat. Nuottajärvi muistutti myös, ettei ennakkoneuvottelua ole lain mukaan pakollista järjestää.

Miten ei-merkittävät vaikutukset tulevat tarpeeksi hyvin dokumentoiduiksi, jotta voidaan turvallisesti mielin todeta, että ne eivät ole merkittäviä ja voidaan jättää sivuun vaikutusarvioinnista?

Panelistit pohtivat, että selostuksessa voitaisiin kuvata lyhyesti vaikutusmekanismi ja sen jälkeen tehty päätelmä. Avainasemassa on kuitenkin epävarmuuden hyväksyminen. Voitaisiin vain todeta, että näillä perusteilla ei ole syytä olettaa, että merkittäviä vaikutuksia muodostuisi tiettyyn teki- jään, kuten pohjavesiin. Lukijalle ei saa tästä huolimatta syntyä mielikuvaa, että asioita vähätel- lään. Erityisesti tavallista kansalaista varten teks- tissä olisi hyvä tuoda esiin hankesuunnittelun vai- heet ja se, kuinka hanke on muuttunut ja vaiku- tukset tehtyjen muutosten ansiosta pienentyneet matkan varrella, jotta prosessi olisi ymmärrettävä ja läpinäkyvä. Tässä auttavat esimerkiksi taulukot ja kartat, jotka konkretisoivat hankesuunnitte- lussa tapahtuneet muutokset. Hankesuunnittelun eri vaiheissa tehtyt/suunnitellut vaikutusten lie- ventämistoimenpiteet ja YVA-menettelyn aikana tehtyt muutokset on hyvä tuoda selkeästi esille oman otsikon alla YVA-selostuksessa.

Ovatko YVA-menettelyn keskiössä automaationa pelkästään negatiiviset vaikutukset?

Luonnonvaroja hyödyntävien hankkeiden ympäristövaikutukset ovat lähtökohtaisesti negatiivisia, ja ne on tärkeää tuoda esiin ja arvioida huolellisesti. Usein hankkeiden myönteiset vaikutukset, kuten työllisyysvaikutukset, herättävät kansalaisissa kritiikkiä ja niiden totuudenmukaisuus kyseenalaistetaan. Vaikka menettelyn lähtökohta on tavallaan negatiivinen, voisi selostuksissa ja viranomaislausunnoissa tuoda kuitenkin jopa enemmän esille kohtia, jotka on selvitetty hyvin ja kiinnittää huomiota vaikutustyyppeihin, joissa negatiivisia vaikutuksia on saatu minimoitua.

Voidaanko selvitysten tekemisen kynnystä nostaa ilman, että se vaikuttaa laatuun? Mikä taho voisi koota yhteen tiedon yleisistä vaikutuksista tietyissä hanketyypeissä? Miten tällainen koonti voisi olla laadultaan puolueetonta ja eri toimijoiden hyväksymää?

Hanketyypeissä, joissa tarvitaan ympäristönsuojelulain tai vesilain mukainen lupa, liittyy usein seurantavelvoite lupaehtoihin. Näitä seurantaraportteja on olemassa, jolloin niitä voisi koota yhteen ja peilata vastaaviin hankkeisiin. Tuulivoimahankkeissa tehdään taas YVA-lain mukainen seuranta-suunnitelma, jolloin seuranta jää käytännössä usein vähäiseksi. Panelistit ehdottavat, että Suomen ympäristökeskus voisi koota näitä seurantaraportteja, jotta niitä voitaisiin hyödyntää vaikutusarviointissa. Toisaalta tuulivoimahankkeissa ei usein jää mitään oleellista seurattavaa, jos hanke on suunniteltu niin, että riskiä merkittävien vaikutusten muodostumiselle ei ole.

Mitä lajeja viranomainen voi vaatia Natura-arvioinnissa käsiteltäviksi ja missä vaiheessa prosessia Natura-arviointi tulisi tehdä? Voiko Natura-arviointi olla puutteellinen, jos siinä ei käsitellä lajeja, jota Natura-arviointivelvollisuus ei vaadi käsittelemään?

On tullut lakimuutos, jonka mukaan vihreän siirtymän hankkeissa Natura-arviointi yhdistetään aina YVA-menettelyyn. Arviointivelvollisuus koskee Natura-lomakkeessa mainittuja luontotyypppejä ja lajeja. Hankkeiden luontoselvityksiä tulisi kuitenkin kohdentaa niin, että ne palvelevat myös Natura-arviointia. Esimerkiksi suojeluperusteisten lintulajien liikkuminen suhteessa hankkeeseen on hyvä selvittää maastossa. Natura-lomakkeiden monesti puutteellisilla tiedoilla ei arviointia voi useinkaan tehdä pelkkänä työpöytätyönä. Joissain tapauksissa Natura-arviointeja on todettu puutteellisiksi esimerkiksi metsäpeuran osalta, vaikka metsäpeura ei ole kuulunut alueen suojelun perusteisiin. Tällöin on viranomaisella voinut mennä puurot ja vellit sekaisin, sillä vaikutukset metsäpeuraan ja suojelualueverkostoon tulee arvioida YVA-selostuksen yhteydessä. Toisaalta Suomessa on lajeja, jotka ovat hyvin oleellisia jonkin suojeluperusteena olevan luontotyyppin ominaispiirteiden kannalta, esimerkiksi taimen suhteessa luontotyyppiin Fennoskandian jokireitit. Tällöin Natura-arviointivelvollisuus koskee käytännössä myös taimenta, vaikkei sitä erikseen mainita tietolomakkeella.

Webinaarin lopuksi konsultti Niina Pirttiniemi esitteli lyhyesti myös tämän lehden pääkirjoituksessa mainittua ympäristöministeriön hanketta, jonka tavoitteena on kehittää ja sujuvoittaa YVA-menettelyä. Kuulemme hankkeesta lisää YVA-päivässä maaliskuussa 2025.

EU:n ennallistamisasetus – myös petopenkkoja ja kaupunkivihreää

Kirjoittaja: Erkki Ikäheimo. Impaktin toimitus.

EU:n ennallistamisasetus antaa numeerisia tavoitteita ennallistettaville alueille, mutta vielä tässä vaiheessa jää epäselväksi kuinka suuria alueita ja toimia ennallistamisvelvoite tosiasiasa tarkoittaa. Suomessa merkittävää ennallistamistyötä vaaditaan mm. metsissä ja soilla.

Ennallistamisella tarkoitetaan sellaisia elinympäristön kunnostus- ja luonnonhoitotoimia, joilla alueen luonnon tila paranee. Ennallistettava alue voi olla talouskäytössä tai olla osa kaupunkiympäristöä.

EU:n ennallistamisasetus listaa kohteet, joille ennallistamistavoitteita asetetaan, seuraavasti: metsät, niityt, kosteikot, turvesuot, pölyttäjät, vapaasti virtaavat joet, rannikkoalueet ja merelliset ekosysteemit.

Petopenkoilla torjutaan luonnontilan heikkenemistä

Hyviä esimerkkejä ennallistamistoimenpiteistä ovat mm. ojitettujen soiden vesitalouden palauttaminen ojia tukkimalla, perinnebiotooppien hoitaminen laiduntaen tai niittäen sekä metsätalouden yksipuolistaman metsäluonnon puulajirakenteen monipuolistaminen sekä lahopuun määrän lisääminen (ks. kuvat 1 ja 2). Pölyttäjäkantoja voi tukea mm. tiettyjä puulajeja suosimalla tai ”petopenkoilla”, jotka ovat pellolle perustettuja heinää ja niittykasveja

kasvavia kaistaleita, jotka toimivat suojapaikkoina petohyönteisille ja pölyttäjille.

Suurimpia ihmiskuntaa uhkaavia kriisejä suuressa mittakaavassa ovat ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Ekosysteemien luonnontilan heikkeneminen, jonka torjumiin EU:n ennallistamisasetus tähtää, pahentaa sekä ilmastokriisiä että luontokatoa.

Vaikka EU:ssa on jo pitkään suojeltu luontoa esimerkiksi lintu- ja luontotyyppidirektiiveillä sekä erilaisilla rahoitusohjelmilla, lajien populaatiot ja niiden elinympäristöt ovat kutistuneet ja niiden luonnon tila on heikentynyt. Euroopan ympäristökeskus piti vuonna 2020 antamassaan arviossa EU:n luonnon tilaa hälyttävänä – mm. yli 80 % luontotyypeistä on huonossa kunnossa ja yli 10% mehiläis- ja perhoslajeista on vaarassa kuolla sukupuuttoon. Lajeihin ja populaatioihin kohdistuvia paineita aiheuttavat etenkin saastuminen, ilmastonmuutos luontotyyppien häviäminen ja haitalliset vieraslajit.

Susimäen aarnialue Ruoveden kunnassa. Kuva: Erkki Ikäheimo

100% ennallistamistarpeesta tehty 2050 mennessä

EU:n ennallistamisasetus tuli voimaan elokuussa viime vuonna (v. 2024). Asetuksen tarkoitus on täyttää EU:n allekirjoittamat kansainväliset biodiversiteettisopimukset sekä toimeenpanna Unionin biodiversiteettistrategia. EU:n ennallistamisasetus on lisäksi oleellinen osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman lakipaketia.

Ennallistamisasetuksen tavoitteena on tehdä vaadittavat ennallistamistoimenpiteet siinä laajuudessa, että ne kattavat vähintään 20 prosenttia ennallistamisen tarpeesta olevista asetuksen soveltamisalaan kuuluvista maa- ja merialueista ja ekosysteemeistä vuoteen 2030 mennessä. Tämän jälkeen kaikki, eli 100%, ennallistamisen tarpeesta olevista ekosysteemeistä tulee ennallistaa vuoteen 2050 mennessä.

Asetus edellyttää, että EU:n jäsenmaat laativat kansallisen ennallistamissuunnitelman. Lisäksi vaatimuksena on, että laatimisprosessi on avoin, läpinäkyvä ja tosiasiallisesti osallistava.

Olemassa olevan lainsäädännön tehostamista ja uuden toimeenpanoa

Ennallistamisasetus tähtää tehostamaan olemassa olevan lainsäädännön toimeenpanoa seuraavasti:

- Maa-, rannikko- ja makean veden ekosysteemien (ennallistamisasetuksen *artikla 4*) sekä meriekosysteemien (*artikla 5*) luonnon tilan parantaminen/ennallistaminen ja palauttaminen sekä turvaaminen.
- Em. artikkelit tukevat myös luonto- ja lintu-, vesipuute- ja meristrategiadirektiivien toimeenpanon tehostamista.

Ennallistamisasetus tähtää myös EU:n biodiversiteettistrategian toimeenpanoon:

- *Artikla 8:* Kaupunkiympäristöjen viher- ja latvuspeitteisyyden turvaaminen ja lisääminen;
- *Artikla 9:* Jokien luonnollisten yhteyksien ja niihin liittyvien tulvasanteiden luonnollisten toimintojen ennallistaminen;
- *Artikla 10:* Pölyttäjäkantojen positiivisen kehityksen varmistaminen;
- *Artikla 11:* Maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuudelle tärkeiden rakennepiirteiden vahvistaminen ja turvepeltojen vettäminen;

- *Artikla 12:* Metsäluonnon monimuotoisuudelle tärkeiden rakennepiirteiden vahvistaminen;
- *Artikla 13:* 3 miljardin puun istuttaminen EU:ssa.

Asetus määrittelee tavoitteet luonnon ennallistamiselle ja tulee sellaisenaan voimaan EU:n jäsenmaissa. Tarkemmat ennallistamisen keinot päätetään kuitenkin kussakin jäsenmaassa.

Kansallinen suunnitelma useissa teemaryhmissä

Suomella on aikaa kaksi vuotta ennallistamisasetuksen hyväksymisestä laatia kansallinen ennallistamissuunnitelma, jolla vastataan asetuksen vaatimuksiin, ja esittää se EU-komissiolle. Kyseinen suunnitelma laaditaan valtioneuvostossa ympäristöministeriön johdolla. Käytännössä suunnitelman tulisi olla valmis elokuussa 2026.

EU:n ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa varten on asetettu kansallinen ohjausryhmä ja useita teemaryhmiä, joiden tehtävänä on valmistella keinoja, joilla ennallistamisasetuksen vaatimuksiin vastataan Suomessa. Teemaryhmät, joita vetävät ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijat, on jaettu ennallistamisasetuksen artikloiden aihealueiden mukaan seuraavasti: 1) maa- ja sisävesiluontotyytit, lajien elinympäristöt sekä virtavedet ja tulvasanteet, 2) meriluonnon tilan parantaminen, 3) kaupunkiympäristöt, 4) maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat ja 5) metsäluonto. Myös tiedepaneelit osallistuvat ennallistamissuunnitelman tekoon. Niiden tehtävänä on koota katsaus asetuksen vaikuttavasta ja oikeudenmukaisesta toimeenpanosta.

Muutokset viedään tarvittaessa kansalliseen lainsäädäntöön

EU-tason tavoitteet siis muutetaan konkreettisiksi toimiksi kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa. Jäsenvaltiot määrittävät ennallistettavien alueiden määrän ja esittävät viitteelliset kartat mahdollisesti ennallistettavista alueista. Suunnitelmissa kuvataan myös toimenpiteet, joilla tavoitteet saavutetaan sekä toimien kytkökset päätöksentekoon muilla yhteiskunnan osa-alueilla, esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillinnän ja maatalouspolitiikan saroilla. Toistaiseksi ei ole vielä tiedossa, kuinka suurilla alueilla toimenpiteitä tarvitaan.

Kunkin työryhmän tunnistamat muutostarpeet viedään lopulta kansalliseen lainsäädäntöön, mikäli ne edellyttävät muutoksia lainsäädännössä.

Ennallistaminen ei ole Suomessa uusi asia

Suomessa ennallistamista on tehty jo aiemmin mm. vapaaehtoisuuteen perustuvien Helmi-, Nousu- ja METSO-ohjelmien puitteissa sekä osana metsä- ja maataloussektorin monimuotoisuustoimia. Ennallistaminen ei siis ole mikään uusi konsepti Suomessa.

Marraskuussa 2024 pidetyssä ennallistamissuunnitelman aloitusseminaarissa ympäristöministeriön edustaja, ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen summasi Suomen lähtökohtia asetuksen toimenpanolle:

- Ennallistamisasetuksen toteuttamista ajatellen nykyisten toimien mittakaava ja resurssit ovat riittämättömät.
- Tarvittavat toimenpiteet voidaan aloittaa valtion mailla sekä suojelualueilla nopeastikin.
- Vapaaehtoisuuteen perustuvia toimia pidetään keskeisenä osana toimeenpanoa.
- Tiedon puute ekosysteemien tilasta on kuitenkin suuri ja niiden tilan seuranta riittämätöntä.

- Olisi tärkeää saada yksityistä rahoitusta toimenpiteille esim. luonnonarvomarkkinoiden kautta.
- Ennallistamisen nähdään tarjoavan useita win-win-tilanteita, kuten esimerkiksi:
 - toteuttaminen luo alueellisesti työllisyyttä ja vetovoimaa (mm. matkailu), mistä on hyötyä aluetaloudelle;
 - riistakannat vahvistuvat;
 - luonto- ja ilmastopolitiikkojen yhdistäminen tuo yhteishyötyjä.
 - hyötyjä myös maanpuolustukselle mm. estevaikutuksen ja suojautumispaikkojen näkökulmasta.

Haasteita metsien, maatalouden, vesistöjen ja kaupunkien näkökulmasta

Metsähakkuut ovat lähes hävittäneet vanhat metsät Suomesta – erityisesti Etelä-Suomesta. Myös jäljellä olevia, suojelemattomia ikimetsiä uhkaavat hakkuut monin paikoin. Metsäluonto on yksipuolistunut merkittävästi intensiivisen metsätalouden takia.

Suomessa yli 75% maapinta-alasta on metsien peitossa, ja lisäksi metsäsektori on yksi kansantalouden ”kivijaloista”. Tästä syystä metsätalous,

Bosmalmin alueen talouskäytössä ollutta metsää Espoossa. Kuva: Erkki Ikäheimo

maa- ja metsänomistajien oikeudet, vaadittavat toimenpiteet ja rajoitukset metsissä sekä niiden käsittelyssä nousevat keskeisiksi kysymyksiksi keskusteltaessa ennallistamisasetuksesta. Metsäteollisuuden edustajat ja metsänomistajat ovat huolissaan, että heidän päättävä valtansa metsien käytöstä heikkenee ja metsätilojen arvo laskee. Lisäksi rajoitusten aiheuttamien taloudellisten menetysten korvausmekanismi koetaan epävarmaksi.

Suomessa on ollut alun perin noin 1/3 maa-alasta soiden peitossa (tilanne vielä 1920-luvulla). Osa soista on ojitettu maataloutta varten. Toinen syy ojituksiin on ollut metsätalous, jossa ojitetuilta soilta on odotettu lisääntyneen puun tuottoa, mikä ei useinkaan ole toteutunut odotetusti. Osa soista on valjastettu turvetuotantoa varten. Suo- luonto on yksipuolistunut merkittävästi, ja jäljellä on enää noin kolmannes alkuperäisestä suopinta- alasta. Ennallistamisasetuksen perusteella laajoja suoalueita tulee ennallistaa mm. ojia tukkimalla.

Maatalousyrittäjät ovat esittäneet huolensa, että kosteikkojen ja soiden ennallistaminen voi vähentää viljelysmaata ja vaikuttaa ruoantuotantoon. Soiden ennallistamisessa on myös epävarmuus siitä, vaikuttavatko toimenpiteet halutulla tavalla tai mitä muita vaikutuksia niillä on. Alan tutkijat ja toimijat pelkäävätkin, että muutaman vuosikymmenen päästä todetaan, että ”väärin ennallistettu”. Tässä toteamassa on analogia aiemmin tehtyihin soiden ojituksiin ja niiden seurauksiin. Nykyisin voimme todeta jälkiviisaasti, että ”väärin ojitettu”.

Virtaavia vesiä on padottu Suomessa runsaasti energian tuotantoa varten. Suuri osa padotuista pienemmistä joista tuottaa hyvin vähän energiaa. Vesivoimalla tuotetaan Suomessa sähköä n. 150 alle 10 MW pienvesivoimalassa². Näiden voimaloiden osuus Suomen sähkön tuotannosta on vain n. 1,6 %³. Kokonaisenergian tuotannon kannalta monilla niillä ei ole juurikaan merkitystä ja ne voitaisiin purkaa. Purkamisen lisäksi tai sijasta muita ennallistamistoimia ovat mm. kalojen vaellusesteiden ohitukset, virtavesikunnostukset, haitallisten aineiden kuormituksen vähentäminen. Nämä koskevat myös jokia pienempiä virtaavia vesiä.

² Hajautetun uusiutuvan energiantuotannon potentiaali, kannattavuus ja tulevaisuuden näkymät Suomessa, Pöyry Management Consulting Oy, 2017

Omia haasteita ja näkökohtia ennallistamisasetukseen liittyen on myös muilla sektoreilla, kuten esimerkiksi kunta- ja kaupunkisektorilla asetuksella on vaikutuksia kaavoitukseen ja rakentamiseen. Huolta aiheuttavat myös vaatimukset kaupunkivihreän määristä ja latvuspeittoalasta.

Suomi äänesti asetusta vastaan

Keskustelu ennallistamisesta käy kuumana ainakin Suomessa ja varmasti jokaisella EU-maalla on omat erityishaasteensa asiassa.

Asian lopullisessa käsittelyssä EU:ssa Suomi äänesti asetusta vastaan Suomelle aiheutuvien kustannusten vuoksi, joiden katsottiin olevan suhteellisesti suurempia, kuin muissa jäsenmaissa.

Termi luonnon ennallistaminen tämän asetuksen yhteydessä ja yleensäkin tehtyjen ja suunniteltujen ennallistamistoimien yhteydessä on jossain määrin harhaan johtava. Termi on suora käänнос englanninkielisestä termistä ”nature restoration”. Ei luontoa ole useinkaan mahdollista tai tarkoituksenmukaistakaan ennallistaa ”entiseen” tilaansa. Useinkaan ei ole edes selvää, mikä on se entinen tila, johon tulisi pyrkiä. Luonto on jatkuvasti muutoksessa eikä entiseen tilaan palauttaminen olisi luonnon mukaistakaan.

Englanniksi parempi termi voisi olla

Nature restorationish

Mikähän tämä olisi suomeksi?

-Erkki Ikaheimo

³ 1,1 TWh/n.70 TWh = 1,6, lähde: https://energia.fi/uutishuone/materiaalipankki/sahkon_hankinta_energiahaiteittain_2007-2020.html#material-view

YVA työllistää -juttusarja

"Hymyilet aivan liikaa" – yhteysviranomaisenkin on oma persoonansa, ja se saa näkyä

Kirjoittaja: Tiina Vikman. Hankekehityspäällikkö, wpd Suomi Oy. Impaktin toimitus.

YVA työllistää -juttusarjassa on haastateltavana Annukka Engström, jolle on kertynyt YVA-kokemusta niin yhteysviranomaisen edustajana kuin konsulttinakin. Työssään Uudenmaan ELY-keskuksessa Annukka Engströmin pöydällä on monenlaisia hankkeita mm. ratahankkeista aurinkovoimaan. Mieleenpainuvia muistoja-kin on uran varrella ehtinyt kertyä monipuolisesti.

Annukka Engström

Työ:

Ylitarkastaja, Uudenmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue

YVA-kokemus numeroina:

Yli 15 vuoden YVA-kokemus yhteensä, josta viimeiset 6 vuotta yhteysviranomaisen edustajana

Koulutus:

FM, suunnittelumaantiede

Kuvaaja: Miia Ketonen

Miten päädyit työskentelemään YVAn parissa?

Ensimmäinen kosketus YVAn maailmaan tapahtui konsulttipuolella ja tehtäviini kuului paikkatietoanalyysien tekeminen. Muistan hyvin ensimmäisen YVAn, jonka parissa työskentelin. Kyseessä oli Espoo-Salo -oikorata, jonka YVA oli karttojen näkökulmasta sopivan haastava.

YVAn pariin päädyin tavallaan sattumalta, sillä opinnoissani painottui ensisijaisesti alueidenkäytön suunnittelu, ja työllistyinkin aluksi kuntasektorille. Kaupungilla saadun kaavoituskokemuksen johdosta päädyin konsulttipuolelle, josta myöhemmin siirryin yhteysviranomaisen rooliin.

Miten YVA työllistää sinua juuri nyt? Millaisten YVA-asoiden parissa työskentelet nykyisessä työssäsi?

Tällä hetkellä minua työllistää eniten Keravalta Porvoon kautta Kouvolaan suunniteltava Itärata. Pidän kaikenlaisista hankkeista, ja työpöydällä onkin tällä hetkellä monipuolinen kattaus asioita mm. ratahankkeista aurinkovoimaan.

Merkittävät vaikutukset voivat eri hankkeissa olla täysin eri asioita, ja sen näkeminen konkreettisesti on todella avartavaa. Esimerkiksi nauhamaisissa hankkeissa yhtäällä merkittävä vaikutus voi toisaalla olla hyvinkin vähän merkittävä.

Yhteysviranomaisen lausunto on toki suunnattu ensisijaisesti hanketoimijalle, mutta on tärkeää, että lausunnoissa vastataan myös osallisten huoliin. Lainsäädäntö ei suoraan edellytä tätä, mutta pidän sitä tärkeänä. Samalla voi ohjata myös hanketoimijaa hellävaraisesti oikeaan suuntaan.

Yhteysviranomaisen roolissa tulee mietittyä myös paljon puolueettomuutta. Esimerkiksi yleisötilaisuuksissa oman puolueettoman roolin säilyttäminen, mutta samalla viranomaisen tehtäviin kuuluva riittävä ohjaavuus on välillä haastava yhtälö.

Tärkein muistosi YVA-asioiden parissa?

Tulee mieleen useita ensimmäisiä YVA-muistoja, kuten ensimmäinen työpöydälläni ollut YVA (Espoo-Salo -oikorata) sekä siihen liittyvät kartat. Käytin niihin todella paljon aikaa, ja niistä tulikin lopulta erityiskiitosta yhteysviranomaiselta. Myöhemmin päädyin itse Uudenmaan ELYyn töihin, ja kyseisen lausunnon kirjoittanut yhteysviranomaisen edustaja on nykyisin kollegani.

Tulee myös mieleen muisto ensimmäisestä yleisötilaisuudesta, jossa olin yksin yhteysviranomaisen edustajana. Asukkaat olivat kiukkuisia ja tupa täynnä. Olikin melkoinen homma pitää pakettia kasassa, kun eturiviin asettui henkilö, joka omaksui ”huutelijan” roolin. Sainkin tilaisuudesta mieleenpainuvan kommentin – ”hymyilet aivan liikaa”. Eipä siinä mitään – yhteysviranomaisenkin on omalla persoonallaan mukana yleisötilaisuuksissa.

Suurin saavutuksesi YVAN parissa?

Nautin siitä, että olen päässyt jakamaan YVA-osaamista muillekin. Parhaita saavutuksia taitavatkin olla juuri tilanteet, joissa on voinut jakaa omaa osaamistaan ja hyviä toimintatapoja. Uudenmaan ELYstä lähdimme edistämään muun muassa yhteysviranomaisten yhteisiä asiakirjapohjia, jotka ovat nykyisin valtakunnallisesti käytössä.

Millaisia kehitysnäkymiä näet YVA-alalla seuraavan 10 vuoden aikana?

Tekoäly ei tule korvaamaan asiantuntijoita, mutta sen hyödyntäminen hanketoimijan ja yhteysviranomaisen puolella esimerkiksi tekstin

napakoittamisessa ja tiedon louhinnassa tulee varmasti yleistymään isosti lähivuosina.

Keskustelussa on ollut jo pitkään se, ovatko nyky-YVAt liian laajoja, tai missä tapauksissa ne ovat sitä. Miten YVA säilyy tulevaisuudessakin sellaisena, mitä se Suomessa on – varhaisen vaiheen ohjaavana ja vaikuttavana prosessina? Mikä YVAN paikka on tulevaisuudessa luvitusta edeltävänä menettelynä? Jos tiivistetään liikaa, kärsii vaikuttavuuskin jossain kohtaa. Parhaimmillaan YVA ohjaa suunnitelmia ympäristövaikutusten kannalta hyvään suuntaan. Toisaalta totuttuja asioita toistetaan YVAssa aina uudelleen ja tiivistämisen varaa niiltä osin on.

Eri alueilla on myös eri lähtökohdat siitä, millaista tietoa on saatavilla. On riski keskittyä vain siihen, minkä kuvitellaan olevan merkittävää; jos esimerkiksi alueella ei ole tehty kulttuurihistoriallisia selvityksiä vuosikymmeniin, on niillä oma tärkeä paikkansa YVA-selvityksissä. Olemassa oleva tieto on myös paljon tarkempaa esimerkiksi yleiskaava-alueilla verrattuna maakuntakaavan varassa oleviin. Miten nämä kysymykset otetaan huomioon YVAN tiivistämisen ja laajuuden keskustelussa?

Vinkki YVA-asioista kiinnostuneelle, mahdollisesti alalle työskentelemään hakeutuvalle?

Oma kiinnostus ja aktiivinen hakeutuminen alalle on tärkein vinkkini. YVAN parissa työskentely on todella merkityksellistä ja konkreettista, ja vaikutukset voivat näkyä nopeastikin.

Yhteysviranomaisena ajattelen, että laaja-alainen asioiden hallinta ja ymmärtäminen on todella tärkeää. Mikään yksittäinen koulutus ei sanele soveltumista alalle, vaan kiinnostus ja ytimen hoksaaminen on olennaisinta. Yleisosaajana on vaikeampi päästä kiinni tarkempiin asiantuntijarooleihin, mutta toisaalta laaja-alainen tarkastelu ja ymmärrys on juuri niiden merkittävien vaikutusten kannalta tärkeää osaamista.

Yhdistyksen lausuntoja

YVA ry jätti 23.12.2024 lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Lausunnossa yhdistys toi esiin huolensa muun muassa siitä, miten ehdotetut menettelyt soveltuvat Suomen muuhun lainsäädäntöön ja miten saadaan ajoissa riittävästi selkeyttä tulevien uusien menettelyiden sisältöön ja toteutustapoihin.

Hallituksen esityksessä asetettiin hyvin kireät aikataulut eri vaiheissa, kuten uudeksi menettelyksi esitetyssä hankekohtaisessa seulontamenettelyssä. Miten viranomaisresurssit riittävät toteuttamaan tehokkaasti ja ympäristön kannalta kestävästi uusia ja laaja-alaisia menettelyitä, joilla on tiukka aikataulu?

Yhdistys esittää huolensa myös asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista ja niiden heikentymisestä tilanteessa, jossa osallistuminen tapahtuisi vain ennakoivassa SOVA-vaiheessa.

Hallituksen esitys oli yhdistyksen näkemyksen mukaan vaikeaselkoinen ja totesikin lausunnossaan, että esityksen tekstiä tulisi selkeyttää jatkovalmistelussa.

Palautteesi on meille tärkeä

Kerro mielipiteesi tästä julkaisusta!

Toivomme palautetta niin lehden sisällöstä, ulkoasusta kuin teknisestä toteutuksestakin.

Lähetä palautteesi sähköpostitse lehden toimitukselle.
Päätoimittaja Tiina Vikman: t.vikman (at) wpd.fi

Hallitus 2024-2025

Marja Nuottajärvi, puheenjohtaja
Fingrid Oyj, [rolla.nuo \(at\) gmail.com](mailto:rolla.nuo@gmail.com)
+358 50 5854714

Niina Pirttiniemi, varapuheenjohtaja
Myrsky Energia Oy
[npirttiniemi \(at\) gmail.com](mailto:npirttiniemi@gmail.com)

Kirsi Koivunen, sihteeri
Gasgrid, [kirsi.koivunen \(at\) gmail.com](mailto:kirsi.koivunen@gmail.com)

Timo Huhtinen
Sitowise Oy, [timo.huhtinen \(at\) sitowise.com](mailto:timo.huhtinen@sitowise.com)

Maarit Korhonen
AFRY Finland Oy
[maarit.korhonen \(at\) afry.com](mailto:maarit.korhonen@afry.com)

Titta Makkonen
FCG Finnish Consulting Group Oy
[titta.makkonen \(at\) fcg.fi](mailto:titta.makkonen@fcg.fi)

Elina Piekkola
Valorem Energies Finland Oy
[elina.piekkola \(at\) valorem-energie.com](mailto:elina.piekkola@valorem-energie.com)

Jatta Salmi
AFRY Finland Oy, [jatta.salmi \(at\) sweco.fi](mailto:jatta.salmi@sweco.fi)

Tiina Vikman
wpd Suomi Oy, [t.vikman \(at\) wpd.fi](mailto:t.vikman@wpd.fi)

Impakti-lehden toimitus

Päätoimittaja:
Tiina Vikman
[t.vikman \(at\) wpd.fi](mailto:t.vikman@wpd.fi), +358 40 1587 407

Muu toimitus:
Erkki Ikäheimo
Titta Makkonen

Tämän lehden julkaisuajankohta: maaliskuu 2025

Lue aiemmin julkaistuja Impakteja
osoitteessa yvary.fi

Kansikuva: Harmaa helmikuu Helsingissä
Kuvaaja: Tiina Vikman

Kannatusjäsenet

AFRY
AF PÖYRY

FINGRID

Asianajotoimisto

YMPÄRISTÖLAKI OY

SITOWISE

FCG.

ETHA

Gasum

REJLERS

SWECO

impakti

Lehti ympäristövaikutusten arvioinnista